

7 Haziran
2023

HAFTALIK GÜNDEM

YOKSULLUK SÜRÜYOR

Mayıs ayı enflasyon oranları seçim koşullarında dahi yoksullaşmanın arttığını gösteriyor. İTO'nun açıkladığı İstanbul Ücretliler Geçim Endeksine göre Mayıs 2023 TÜFE aylık yüzde 1,66; yıllık yüzde 56,05. ÜFE ise aylık yüzde 5,60; yıllık yüzde 70,33. İTO verilerine göre üretici fiyatları ile tüketici fiyatlarındaki fark gelecek günlerde yeni zamların habercisi.

Mayıs ayında doğal gazın bedava verilmesi enflasyon hesaplarını da etkiledi. TÜİK ve ENAG hesaplamalarında doğal gaz faturalarını sıfır kabul ederek enflasyonu belirlediklerini duyurdular. Buna göre ENAG Mayıs 2023 ÜFE aylık yüzde 5,68; yıllık yüzde 105,45 oranlarını duyurdu. Aynı oranları TÜİK aylık on binde 4 yani yüzde 0,04; yıllık yüzde 39,59 olarak açıkladı. Ayrıca TÜİK, ÜFE'yi aylık yüzde 0,65; yıllık yüzde 40,76 olarak açıkladı. Bu verilere göre de doğal gaz ücreti sıfır sayıldığı hâlde yoksullaşmanın sürdüğü görülüyor.

İktidar ise yoksullaşma ile mücadele şöyle dursun, emekçiler için daha ağır şartlar yaratacak yeni ekonomik yollar arayışında. Hazine ve Maliye Bakanlığına atanan Mehmet Şimşek görevi devralırken "Türkiye'nin artık rasyonel yola dönmekten başka bir yolu kalmamıştır" dedi. Bu açıklamayı takip eden günlerde dolar yükselişe geçti.

Merkez Bankası MB döviz baskılamaya son veriyor ya da bu yönde adım atacağı beklentisi yükseliyor. İhracatçı patronlar mutlu. Halk ise ilk andan itibaren yoksullaşmanın acısını yaşıyor. Seçimlerden sonra ilk zam haberleri sigara ve alkoldeki artışlarla gelmeye başladı bile.

YENİ ATAMALAR

MİT'in başına İbrahim Kalın, Dış İşleri Bakanlığına MİT'ten transfer Hakan Fidan, Savunma Bakanlığına Genelkurmay Başkanlığından emekliye ayrılan Yaşar Güler, İçişleri Bakanlığına Soylu'nun yerine İstanbul Valisi Ali Yerlikaya, Hazine ve Maliye Bakanlığına Mehmet Şimşek, Ticaret Bakanlığına Ömer Bolat geldi. Bolat uzun yıllar MÜSİAD genel sekreterliğini, sonra da genel başkanlığını yapmıştı. Son bulunduğu görev ise Albayrak Şirketler Grubunun Koordinatörlüğü. Albayrak'ların ceosu yani. Cumhurbaşkanı Yardımcılığına Cevdet Yılmaz geldi. Bunların dışında İbrahim Kalın'ın yerine eski Gençlik ve Spor Bakanlarından Çağatay Kılıç, Yaşar Güler'in yerine Genelkurmay Başkanı olarak Kara Kuvvetleri Komutanı Musa Avsever getirildi. Kabineye tek kadın olarak Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı Mahinur Gökteş atandı. Gökteş aynı zamanda Belçika vatandaşı. Orada sağcı bir partiden milletvekilliği de yapmış, dinci kökten gelen birisi.

YENİ ATAMALARIN ANLAMI?

İlk olarak Mehmet Şimşek'ten başlayalım. Şimşek'in bakanlığa getirilmesi kuzunun kurda teslim edilmesidir. Şimşek, daha önce bütün neoliberal program boyunca en önde gelen isimlerden biriydi. Ali Babacan ile aynı ekipteydi. Babacan ayrıldıktan sonra da Erdoğan ile çalışmayı epeyce sürdürdü. Sonra Erdoğan, Şimşek'i faizcilerin adamı, dış çevrelerin elemanı olarak nitelmiş, "Halk Bankasını soydunuz" diye suçlamıştı. Şimşek bu suçlamalara karşı hiç ses çıkarmamıştı o dönemlerde.

Aynı zamanda İngiliz vatandaşı olan Mehmet Şimşek'in getirilmesi uluslararası finans kapitale, öncelikle de Amerika, İngiltere ve Avrupa Birliği çevrelerine güven verme girişimidir. Ondan beklenen Türkiye'nin borçlanmasını sağlamak, borç para bulmak. Erdoğan uluslararası tefecilere "Sizin adamınızı getirdim. Bakalım bize nasıl bir faydanız olacak?" demiş oluyor.

Nebati seçim kampanyası sırasında Şimşek'i hedef alarak "Benim gibi yerli ve milli birini nasıl olur da İngiliz vatandaşı olan, yabancı çevrelerin temsilcisi biri ile karşılaştırırsınız, böyle bir ciddiyetsizlik olur mu?" demişti. Şimdi sosyal medyada bu sözler gösterilmeye başlayınca da "Kırpılarak, başka bağlamda söylenen sözleri alıp çarpıtıyorlar. Biz bakanımızı çok seviyoruz. Güveniyoruz" diye paylaşımında bulundu ama gerçek düşüncesi biliniyor. Mehmet Şimşek de zaten bu sözlerin intikamını görev teslim törenindeki "Türkiye rasyonel ekonomiye dönmek zorundadır. Başka çaresi kalmamıştır" diyerek aldı. Ken-

disinden önceki yönetimi irrasyonel olmakla eleştirdi.

Diğer yandan ekonomi ile bağlantılı olan Ticaret Bakanı olarak atanan Bolat'ın temsil ettiği sermaye kesimi liberal politikalarından yana değil. Bunlar AKP'nin sürdürdüğü kendince yerli milli politika dedikleri, üretime istihdama yönelik politikaların sürdürülmesi yanlısı olanlar. Ama ihracatçılara da yakın bir anlayışları var. Liberallerle çok benzeşen yanları da var, farklı tarafları da var.

Cumhurbaşkanlığı Yardımcısı Cevdet Yılmaz da AKP'nin önde gelen isimlerinden. Bakanlık da yapmıştı. Ekonomist. Genel çizgi olarak daha devletçi bir ekonomiden yana. Liberal değil. Liberallerin de sevmediği bir isim olarak getirilmiş oldu.

Erdoğan, ekonomi yönetiminde bir denge kurmaya çalışacaktır. İkili bir yol izlemek isteyeceği düşünülebilir. İlk başta Mehmet Şimşek'e alan açılacağını tahmin edebiliriz. Ama sonsuza kadar alan açmayacaktır. Fayda geldiği sürece bu yönde ağırlık verecektir. Fayda görmediği durumda hemen diğer yola ağırlık verecektir.

Erdoğan ekonomi alanında halkın önüne umut diye ülkeyi daha önce batıranların temsilcisini, Türkiye'yi iflasa sürükleyen ekonomi yolunu sunuyor. Mehmet Şimşek, Ali Babacan ekibinin yarattığı iflası daha da körükleyen sözümona "Türkiye modelinin" temsilcilerini de yedekte tutuyor. Erdoğan'ın ekonomi programı bundan ibaret.

SOYLU KENARA

İçişleri Bakanlığında Soylu'nun alınmasının iki yönü var. Birincisi çok yıpranmıştı. İkincisi Soylu çok güç topladı. Jandarmanın ve polisin komutanı olarak MHP'ye de sırtını dayadığı için çok önemli bir güçtü. Erdoğan bu güç kaynağını kırdı. Soylu görevden gitmemek için çok uğraştı. MHP'nin de uğraştığı düşünülebilir. Ama sonuç değişmedi.

İçişleri Bakanı olan Ali Yerlikaya ile Soylu'nun arasının bozuk olduğu biliniyordu, artık açık açık yazılmaya başladı. Soylu, Yerlikaya hakkında emniyete bir dosya bile hazırlatmış. Dosyada Yerlikaya'nın FETÖ'cü olduğu bilgisi varmış. Erdoğan bu dosyayı MİT'e sormuş. MİT, dosyayı reddetmiş. Bir dönem bütün AKP çevreleri FETÖ ile içli dışlıydı. O yüzden her biri hakkında bu çeşit dosyalar oluşturulabilir diye varsayılabilir. MİT, "Herkes kadar ilişkisi var" demiş olabilir!

Soylu görevden ayrılırken "Hiç olmazsa İstanbul valisi olarak Sakarya valisini atayalım" diye önermiş, fakat İstanbul valisi olarak Gaziantep Valisi Davut Gül atandı. Devlet yönetiminin, valilerin, üst düzey yöneticilerin içindeki gruplaşmaların ne kadar derin olduğu bir kez daha anlaşılıyor.

YENİ TERFİ MAKAMI

Savunma Bakanlığında Hulusi Akar'ın görevine devam etme olasılığı konuşuluyordu ama yerine Yaşar Güler atandı. Böylece Erdoğan; en büyük güç odağı olan, 15 Temmuz Darbe girişiminden bu yana bir sürü dengeyi sağlayan ve çok güvendiği Hulusi Akar'ı da biraz kenara aldı. Akar şu an sadece milletvekili. Savunma Komisyonu Başkanı yapılacağı söyleniyor. Bu da önemli bir makam ama yine de tenzili rütbe sayılır.

Erdoğan, kendi iktidarı içindeki ikinci güç odağını da dağıtırken Yaşar Güler'i Savunma Bakanı olarak atayarak iki dönemdir üst üste Genelkurmay Başkanlarını bu makama getirmiş oldu. Yeni bir teamül oluşmaya başlıyor. Askerler için Savunma Bakanlığı bir üst terfi makamına dönüşüyor.

Yaşar Güler'in yerine Genelkurmay Başkanlığı ile görevlendirilen Musa Avsever, 15 Temmuz Darbe Girişimi sırasında, erken saatlerde darbeye karşı ilk açıklama yapanlar arasındaydı. Çanakkale'de İkinci Kolordu Komutanı olarak görevdeydi. "Bu kalkışmayı yapan hainler milli birliğimize kurşun sıkıyorlar. Meclise ve demokrasiye bağlıyız. İstanbul'a müdahaleye hazırız" diye konuşmuştu. Avsever de Atatürkçü çizgiden geliyor. Ergenekon ve Balyoz kumpasları sırasında Fetullahçıların hedef aldığı biriydi.

Ordu düzeyinde bakıldığında küçücük nüanslardan bahsetsek de Erdoğan Atatürkçülere taviz vermiş oluyor. Sonuç olarak İslâmcı çizgiden gelen komutanı görevden alıyor yerine Atatürkçü ama kendisiyle uyumlu bir ekibi getirmiş oluyor.

DENGE ÇABASI MI?

Hakan Fidan Dışışleri Bakanlığına geldi. Zaten daha önce, Davutođlu döneminde milletvekili olmak için hamle yapmış, ama Erdoğan izin vermemiş, MİT'e geri dönmüştü. 13 yıldır MİT başkanlığı yapan Hakan Fidan da artık sahneye çıkmak istiyor demek ki. Fidan'ın atanmasıyla Dışışleri Bakanlığının başına da İslâmcı kökten biri geliyor. Dış İşleri Bakanlığına net olarak İslâmcı biri ilk kez atanmış oluyor. Çavuşoğlu klasik sağ pragmatik çizgiden gelen biriydi. Aralarında böyle bir nüans var.

Hakan Fidan ideolojik olarak İslâmcı olsa da klasik İslâmcı çizgiden farklı davranıyordu. Erdoğan'ın ve Davutođlu'nun Yeni Osmanlılık dönemine uyumlu davranmıştı ama MİT'in başına gelmesini İsrail protesto etmişti. "MİT İran yanlılarının eline geçti" demişlerdi. Obama, Fidan'ı iki kere terslemişti. Toplantılarda, Beyaz Sarayda konuşmasına izin vermemişti. "Senin ne numaralar çevirdiğini biliyorum" demişti. Erdoğan'ın iki kere "Konuşsun, anlatsın" demesine rağmen Hakan Fidan'ı konuşturmamıştı.

Zaten İslâmcı kökten gelenlerin yönetiminde olan MİT'in başına ise yine İslâmcı kökten brahim Kalın geldi. Erdoğan'ın çevresindeki en Amerikancılardan biri. Gençliğinde, öğrenciliği sırasında FETÖ'cülerin evinde kaldığı ve orada yetiştii bilgisi çok net olarak biliniyor. Doğal olarak hakkında FETÖ'cü diye iddialar var. Diğer taraftan Kalın'ın, MİT tarafından FETÖ içine yerleştiren görevlilerden olduğu da düşünülebilir. Ya da belki belli bir aşamada çizgisini değiştirerek Erdoğan ile yürümeye karar vermiş de olabilir.

MİT'in başına, en Amerikancılardan birinin getirilmesi Türkiye açısından kötü bir gelişme. Akla hemen Erdoğan'ın Dışışlerine Amerika ile arası pek de iyi olmayan birini getirdii için, MİT'e Amerika'ya en yakın isimlerden birini yerleştiren bir çeşit denge kurmaya çalıştığı geliyor.

TERFİ Mİ TASFİYE Mİ?

Erdoğan'ın parti düzeyinde de güç odaklarını hedef aldığı görülüyor. Partide Genel Başkan Vekili sıfatıyla Numan Kurtulmuş vardı. Bu şekilde teşkilatlar üzerinde önemli bir etki sağlamıştı. 45 civarında milletvekilinin Kurtuluş'a yakın olduğu söyleniyordu.

Erdoğan, Numan Kurtulmuş' u etkisiz hâle getirmek için rütbesini yükselterek Meclis Başkanlığına aday yaptı. Meclis Başkanlığı protokolde çok önemli. İkinci sırada geliyor. Ama günlük parti işleyişı ya da meclis grubunun işleyişı açısından bir yetkisi yok.

TAHT OYUNLARI

İktidarını sürdüren Erdoğan'ın devlet yönetiminde ve parti işleyişinde kendince birtakım düzenlemeler yaptığı görülüyor. İlk elde İç İşleri ve Savunma Bakanları etrafında oluşan güç merkezlerini dağıttı. Parti içinde de aynı yolu izleyerek Kurtulmuş'u terfi ettirerek kızağa aldı. Dış İşleri, MİT ve ekonomi alanındaki düzenlemelere bakılırsa bir yandan uluslararası finans kapitali, emperyalist ülkeleri memnun etme, onlarla uzlaşmaya açık olma yolunu tutuyor. Diğer yandan bu uzlaşma adımlarından istediği faydayı görmeme olasılığına karşı da düzenlemeler yapıyor.

Bütün bu stratejilerin kendi kişisel iktidarını, despotizmini esas aldığı görülüyor. Halk yararına hiçbir düzenleme yok. Hatta Mehmet Şimşek'in göreve getirilmesi halka yoksulluk, işsizlik, pahalılık düşeceğini gösteriyor.

Erdoğan dün (6 Haziran) yaptığı konuşmada aileyi koruma, sapıklıkları önlemek üzere dernekler kanununu işaret etti. Değişiklik yapmak isteyebilirler. Bir de "Yeni anayasa, sivil anayasa hazırlayacağız" dedi. Buradan da bir sürü saldırı gelebilir. Sivil anayasa yemiyle bir sürü partiyi etkileyebilir. Hatta CHP'li Erdoğan Toprak "Düzgün olursa biz de varız, anayasa değişikliğine" dedi. Bu olası değil. Bu dönemde yapılacak anayasa değişiklikleri kesin daha gerici olacaktır. Uyanık olmak, cumhuriyeti korumak için örgütlenmeyi hızlandırmak gerekir.

GÜÇ OYUNLARI

CHP'de Kılıçdaroğlu parti içi iktidarını korumak üzere gayet zekice düzenlemeler yaptı. Öncelikle bütün MYK'yı görevden aldı. Fakat bu değişimi yaparken görevden aldığı her MYK üyesine yerlerine geçirilmek üzere iki üç isim önermelerini istemiş. Esasında yola seçimlerdeki ekiple devam ediyor yani.

Aynı ekiple yola devam eden Kılıçdaroğlu, kendisi için başka bir tedbir alarak bütün örgütü doğrudan kendisine bağladı. Örgüt birimi, örgütlerden sorumlu bir yardımcı yok. Eleştiriler üzerine "Tabii ki tek başına ben yönetmeyeceğim. Ortak yöneteceğiz" dedi. Bu hamlenin İmamoğlu'nun önünü kesmek üzere yapıldığı net.

Seçimin hemen ardından "Değişmeyen tek şey değişimdir. Zaman değişti. Aynı şeyleri yaparak değişimi sağlayamayız" diye açıklamalar yapan İmamoğlu, MYK öncesi Kılıçdaroğlu ile yaptığı görüşmede "Ben değişim sürecini başlatmaya hazırım. Değişim sürecini başlatalım, izin verirsiniz. Ben başa geçmeye amadeyim" demiş. Kılıçdaroğlu ise henüz erken olduğunu söyleyerek hiç taviz vermemiş.

Kılıçdaroğlu genel olarak iktidar eleştirilerini yapmaya devam ediyor. Ama güç kaybettiğini, etkisinin azaldığını söyleyebiliriz.

SEÇİM SONRASI PARTİLER

HDP, ya da seçime girdiği adıyla Yeşil Sol Parti'de oy oranlarının düşmesinin yarattığı iç tartışmalar var. Demirtaş HDP yönetimine eleştiriler yaptı. "Amatör bir hemşehri derneği gibi bir seçim kampanyası yürüttünüz. Yapamadınız. Halkı seferber edemediniz" diye yüklendi. Ayrıca daha önce söylediğinden farklı olarak "Ben cumhurbaşkanı adayı olmak istedim. Siz gerekçesiz, cevap bile vermeden reddettiniz" dedi. TİP'i eleştirdi. TİP'in ayrı listeye girmesine izin verdiniz, dedi. Demirtaş, "Hüda-Par ile ilişkilerimizi geliştirmeliyiz, oradaki arkadaşlar da anlayışlı olmalı, biz de anlayışlı olmalıyız" diye yazdı.

Selahattin Demirtaş'ın eleştirileri sorulduğunda Erkan Baş "Ben Demirtaş'a cevap vermek istemem. Ancak yüz yüze konuşurum. Basın aracılığıyla tartışmak istemem" dedi.

HDP içinde, seçimdeki oy kaybı ile ilgili sosyalistlerle çok iç içe olmamız sıkıntı yaratıyor diyen eğilim de var, sosyalistleri daha da kapsamalıyız diyen eğilim de var. Aynı zamanda Demirtaş'ın açıklamalarından da anlaşıldığı üzere iktidarın Hüda-Par'ı, HDP'yi sıkıştırmak için kullanabileceği beklentisinde olanlar da var. Ama Demirtaş'ın da TİP'i eleştirmeye başlaması TİP ile HDP'nin arasındaki açılmanın süreceğini gösteriyor. Bu eğilim işbirliği yapan diğer sosyalist çevrelerde de ortaya çıkabilir.

Seçim sonrası kongresini toplama kararı alan İyi Parti'de de kaynamalar var. Akşener'e karşı başkan adayı çıkarılabileceği konuşuluyor.

HABERTÜRK

HaberTürk, AKP'nin gideceğini varsayarak yayın yapıyordu. AKP kazanınca kendilerini boşa düşmüş hissettiler, paniklediler. Fatih Altaylı ayrıldı. Ayrılan başka yazarlar da var. Yazarların tonları değişti. Bütün meşhur tartışma programlarında mutlaka üstü örtülü ya da açık muhalefet temsilcileri katılırdı. Şimdi yalnızca AKP içinde farklı görüşlerin temsilcilerini çıkarıyorlar. Bir ara HaberTürk'ü

Kalyon Grubu ve Tosyalı Grubunun satın alacağı, el değiştireceği haberleri çıktı. Haberler yalanlandı.

Genel olarak, Erdoğan'ın etrafında yeni bir toparlanmayı sağlayabildiği görülüyor ama diğer yandan toplumdaki direniş eğilimleri de sürüyor. Bir örnek olarak Boğaziçi Üniversitesi hocaları yaptıkları protesto eylemini sürdürmeye karar verdiler.

ABD BORÇ LİMİTİ

Amerika'da Cumhuriyetçiler ve Demokratlar arasında hükûmete borç limitini artırma izni veren anlaşma sağlandı. Amerika temerrüde düşmeyecek. Hükûmet kapanmayacak. Daha önce Trump döneminde hükûmetin parası bitmiş ve tüm çalışanlar zorunlu ücretsiz izne çıkarılmıştı. Yani Amerikalıların tabiri ile hükûmet kapanmıştı. Amerikan hükûmeti zaten her türlü sınırı aşmış bir borç limitini kullanmıştı. Ve bu para da yetmedi. Şimdi görülmemiş oranda bir borçlanma sınırına gelmiş oldular.

POLONYA'DA İKTİDAR MÜCADELESİ

Polonya'da iktidar partisinin muhalefet liderinin önünü kesmek üzere başlattığı, "Rusya'nın Polonya üzerindeki etkilerini araştırma" soruşturması tepkilere neden oldu. Eski başbakanlardan ve muhalefetin en kuvvetli adayı Donald Tusk'ın öncülüğünde düzenlenen başkentteki mitinge 500 binin üzerinde bir katılım sağlandığı söyleniyor. Ülke genelinde birçok yerde daha küçük çaplı gösteriler de yapıldı. İki parti de AB yanlısı. İktidar partisinin lideri başbakan Kaczynski, Tusk'ı Polonya'yı enerji konusunda Rusya'ya bağımlı duruma getirmekle suçluyor.

UKRAYNA CEPHESİ

Ukrayna ordusu esas olarak binlerce sivilin hayatını doğrudan tehlikeye atan, Kırım'ın su kaynağını sıkıntıya sokarak dolaylı olarak da daha fazla sivil etkileyecek bir saldırıda bulundu. Dinyeper üzerine kurulu hidroelektrik santrali barajı Khahovka'yı vurdu. Kapakları patlayan barajdan gelen sular çok geniş bir alanın su altında kalmasına yol açtı.

Rusya içinde büyük sabotaj ekipleri sürekli yakalanıyor. Ama saldırılar yapıyorlar, cinayetler işliyorlar. Amerikan basını Rusya içine kurulan yapılardan toplu SiHA saldırıları yapıldığını söylüyor.

İki taraf da savaşı sürdürme eğilimi gösteriyor ama Rusya henüz kendisine yapılan saldırılara denk bir cevap vermedi. Ama bu arada meşhur Leopard tanklarının vurulma, imha edilme videolarını yayınlamaya başladılar.

Ukrayna savaşına karşı nasıl tutum alınacağı konusu ilerici politik çevreler içinde ayrışmalara neden oluyor. Daha önce komünist partiler arasında da bir gruplaşma olmuş, bazı komünist partiler Rusya'nın müdahalesini işgal olarak nitelemişti. Önemli sayıda komünist parti de Amerikan ve NATO müdahalesine karşı net bir şekilde Ukrayna halkı ve Rusya ile dayanışma içinde olunması gerektiğini söylemişti. Benzer bir ayrışma da dünya sendikal hareketi içinde yaşanmaya başladı. Rusya sendikalarının Avrupa ve küresel sendikalar birliğine üyeliklerinin askıya alınması üzerine Rusya, Çin, Hindistan, Güney Afrika, Latin Amerika ülkelerinin de olduğu yeni bir uluslararası sendikal birlik kurulacağı yönünde haberler geliyor.